

Dnr Ju2023/01353

Till:

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:

ju.da@regeringskansliet.se

Stockholm, 30 oktober 2023

Asylrättscentrums remissvar gällande promemorian *En översyn av vissa frågor om offentliga biträden (Ds 2023:14)*

Övergripande kommentarer

1. Asylrättscentrum verkar för en rättssäker och konventionsenlig migrationsprocess. Detta gör vi genom att driva nationella och internationella processer samt analysera och granska nationell och internationell praxis och lag. Våra jurister kommer från tidigare arbeten på Migrationsöverdomstolen, migrationsdomstolarna, Migrationsverket, advokatbyråer och universitet.
2. Asylrättscentrum välkomnar förslagen och delar utredningens uppfattning att de kan förväntas stärka rättssäkerheten i migrationsprocessen. Det är vår uppfattning att rättssäkerheten i den svenska migrationsprocessen ur en generell synvinkel är god, men att det finns uppenbara brister, exempelvis gällande offentliga biträden som inte håller en godtagbar standard men ändå har möjlighet att bli förordnade både ex officio och i enlighet med önskemål från klient.
3. Asylrättscentrum välkomnar förslagen om skärpta och förtydligade behörighetskrav, generella obehörighetsförklaringar och skärpa substitutionsregler för offentliga biträden. Vi anser att det bör tydliggöras i lagtext att krav på kunskaper, erfarenhet och särskild lämplighet gör sig särskilt gällande i fråga om offentligt biträde för barn. Vi delar även bedömningen att tolkningen fyller en viktig funktion i asylprocessen och att huvudregeln ska vara att tolkar och översättare är auktoriserade.

Synpunkter

Behörighetskrav för offentliga biträden (kap.3)

Skärpta behörighetskrav och krav på kunskaper, erfarenheter och lämplighet

4. Nuvarande reglering i fråga om vem som kan förordnas som offentligt biträde i migrationsprocessen är enligt Asylrättscentrum otidlig och otillräcklig. Utöver att det framgår i lagtext¹ att advokater och biträdande jurister på advokatbyråer kan förordnas finns inga formella behörighetskrav. Utlänningslagen reglerar i vilka situationer ett offentligt biträde ska förordnas men däremot inte vilka krav som ska ställas på den som förordnas som offentligt biträde. Detta skiljer sig därmed åt från regleringen i flera andra jämförbara områden där det finns tydliga behörighets- och lämplighetskrav i respektive lag.² Ett förtydligande i lagtext är därmed angeläget. Asylrättscentrum är därför positiv till utredningens förslag på författningsändringar och välkomnar att behörighetskrav såväl förtydligas som skärps.
5. I fråga om kompetenskrav delar vi utredningens uppfattning att även om det i och för sig kan finnas fördelar med att ställa samma krav på offentliga biträden i migrationsprocessen som det ställs på offentliga försvarare och offentliga biträden i kvalificerade säkerhetsärenden, så är en advokattitel i sig inte en garanti för djupare kunskaper inom migrationsrätt eller djupare kunskaper om förvaltningsprocessrätt. Asylrättscentrum önskar betona att sådana kunskaper kan vara avgörande. Många av de enskilda som vänder sig till Asylrättscentrum för stöd och hjälp gör det efter att deras ordinarie asylprocess har avslutats. I vår ärendehantering ser vi därför många exempel på tidigare offentliga biträdens arbete, och tyvärr framgår det alltför ofta att även advokater har åtagit sig uppdrag som offentligt biträde trots bristande kunskaper i migrations- eller förvaltningsprocessrätt. Liksom utredningen framhåller finns det jurister som inte är verksamma vid advokatbyråer som har specialiserat sig inom migrationsområdet. Vi delar därmed utredningens slutsats att en advokattitel vare sig är nödvändig eller ändamålsenlig.
6. Vi välkomnar även att det föreslås förtydligande i lagtext att endast jurister ska kunna förordnas som offentliga biträden. Även om Migrationsverket har tydliggjort i sitt reviderade rättsliga ställningstagande vilka kompetenskrav som myndigheten numera

¹ 5 § lagen om offentligt biträde (1996:1620) samt 26 § rättshjälpslagen (1996:1619).

² Ds 2023:14, s. 48–49.

ställer för att förordnas som offentligt biträde, där juristexamen är ett krav, är det viktigt att dessa krav kommer till tydligt uttryck i lagtext.

7. Asylrättscentrum tillstyrker även förslaget på att krav på kunskaper och erfarenheter och särskild lämplighet bör införas. För att bli förordnad som offentligt biträde i migrationsmål krävs faktiska kunskaper och erfarenheter inom migrationsrätt och förvaltningsprocessrätt. Asylrättscentrum önskar tillägga att därtill kommer att migrationsrätten har genomgått stora förändringar och är av komplex natur. Det krävs även kunskap om EU-rätt. Asylrättscentrum delar utredningens uppfattning att den hjälp och det stöd som den enskildes situation kan kräva inte enbart har med juridisk kunskap att göra. Utredningen konstaterar att det kommer att krävas att biträdande jurister vid advokatbyråer har en inte obetydlig yrkeslivserfarenhet innan de kan bli aktuella för förordnanden som offentliga biträden. Vi anser att det är en välkommen skärpning och ett viktigt förtydligande. Enligt vad Asylrättscentrum erfar förefaller biträdande jurister i stor utsträckning få hantera just migrationsmål i ett mycket tidigt skede av deras yrkesliv. En skärpning i krav på dokumenterad kunskap och erfarenhet är viktigt för att stärka rättssäkerheten för den enskilde. Även om uppdragen kan variera i komplexitet är det viktigt att framhålla att asylsökande befinner sig i en utsatt situation, och det krävs enligt Asylrättscentrums mening en yrkesmässig mognad innan någon bör kunna få uppdrag som offentligt biträde. Genomförd skärpning kan förväntas att höja kompetensutvecklingen inom juristkåren. En inte oväsentlig konsekvens bör även kunna vara att de skärpta kraven bidrar till att höja statusen på att arbeta med migrationsärenden, vilket i sin tur kan ha gynnsamma effekter och bidra till ökad kvalitet och rättssäkerhet på området.
8. Vi tillstyrker även att det införs ett krav på att den som förordnas, utöver att vara särskilt lämplig på grund av sina kunskaper och erfarenheter inom migrationsområdet generellt, även i övrigt ska vara särskilt lämplig för uppdraget.
9. Asylrättscentrum önskar betona att bitrådets särskilda kompetens och lämplighet kan vara av stor, i vissa fall kanske till och med avgörande, betydelse. Detta är särskilt framträdande till exempel i barnärenden, ärenden gällande HBTQI-skäl, sökande som har utsatts för tortyr, sökande med funktionsvariation eller sökande med asylskäl kopplat till köns- eller hedersrelaterad förföljelse. Dessa typer av uppdrag är komplexa till sin natur och kräver utöver kunskap om migrationsrätt även särskild specialistkunskap och därtill ställer det höga krav på det offentliga bitrådets bemötande och erfarenheter.
10. Utredningen konstaterar att det är den förordnande myndigheten eller domstolen som ska göra en bedömning om det i det enskilda fallet krävs särskild kompetens och erfarenhet eller andra egenskaper hos det offentliga biträdet. Utredningen nämner i

författningskommentaren att högre krav kan ställas i särskilt känsliga fall, och tar som exempel upp ärenden som rör ensamkommande barn eller HBTQI-ärenden.³

11. Asylrättscentrum delar utredningens uppfattning att denna bedömning lämpligen hanteras av den förordnande myndigheten. Asylrättscentrum anser dock att det bör framgå av lagtext att det krävs särskild kompetens när det avser en person som ska förordnas som offentligt biträde åt barn. Detta högre krav ska gälla i fråga om förordnande i alla barnärenden.
12. I förevarande promemoria konstateras som framgår ovan att det är den förordnande myndigheten eller domstolen som ska göra en bedömning om det i det enskilda fallet krävs särskild kompetens och erfarenhet eller andra egenskaper hos det offentliga biträdet. Migrationsverket har för närvarande i sitt rättsliga ställningstagande RS/021/2020, *Kvalitetskrav på offentliga biträden*, angett särskilda och tydliga kvalitetskrav på de offentliga biträden som kan komma i fråga att förordnas för barn.⁴ Ställningstagandet gäller dock förstås endast för Migrationsverkets personal.
13. Att barnkonventionen har inkorporerats som svensk lag innebär ett förtydligande av att lagstiftaren ska beakta och synliggöra barnkonventionen genom att i förarbeten göra en tydlig koppling till rättigheterna i konventionen. Av barnkonventionens artikel 4 framgår att en stat ska vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa åtgärder och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen. FN:s barnrättskommitté understryker därtill vikten av att barnets företrädare har tillräcklig kunskap om och förståelse för beslutsprocessen och erfarenhet av att arbeta med barn.⁵
14. Utredningen har analyserat de kompetenskrav som gäller inom andra jämförbara områden, exempelvis i fråga om målsägandebiträde och särskild företrädare för barn. Den nya regleringen som föreslås framgår i en ny paragraf, 18 kap. 2 § utlänningslagen, anges delvis vara utformad efter förebild av 4 § lagen (1988:609) om målsägandebiträde och 39 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).
15. För närvarande bereds ett förslag om förstärkt krav på kompetens i ärenden som rör barn, där det lämnas förslag till reglering att särskilda företrädare för barn samt målsägandebiträden ska ha särskilt förvärvade kunskaper och erfarenheter om våldsutsatthet och barnets rättigheter.⁶ Detta förslag inkluderar därmed en ändring av

³ Se Utredningen, s. 159.

⁴ Av detta ställningstagande framgår att till offentligt biträde för barn får endast den förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget. Den som vill komma i fråga för sådana förordnanden ska styrka erfarenhet av att företräda barn. Uppdraget kräver kunskaper i barnkonventionen och hur den tillämpas i svensk rätt. Vidare krävs kunskaper om barns utveckling och vilka behov och rättigheter barn har.

⁵ Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 12 (2009) *Barnets rätt att bli hörd*, p.36.

⁶ *En uppväxt fri från våld*, (SOU 2022:70).

de bestämmelser som har utgjort förebild till föreslagen ny reglering i utlänningslagen. Hänsyn måste därmed tas till de överväganden som föranlett förslaget om införande av förstärkt krav på kompetens i ovan nämnda regleringar.

16. Asylrättscentrum noterar att de formella behörighetskraven för offentliga biträden i LVU-ärenden år 2021 utformades med bestämmelserna om särskild företrädare för barn som förebild, i syfte att förbättra barns förutsättningar att få sina rättigheter tillgodosedda. I förarbeten beskrevs att de egenskaper som bedömdes viktiga för en särskild företrädare för barn även är viktiga för ett offentligt biträde enligt LVU. Regeringen angav bland annat att det är viktigt att det offentliga biträdet kan kommunicera med den unge på ett lättförståeligt och anpassat sätt, behöver ha god förmåga att utöva uppdraget så att det som bedöms vara barnets bästa i första hand beaktas och kunna skapa förutsättningar för att tillgodose barnets rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade.⁷ Uppdraget som särskild företrädare för barn innebär enligt förarbetena att särskilda krav måste ställas på den som kan komma i fråga och det gäller särskilt de personliga egenskaper som en sådan person bör besitta. Det måste ställas stora krav på förmågan att sätta sig in i barnets situation, att kommunicera med barnet och att vinna barnets förtroende. Kraven gäller vidare förmågan att hantera en mycket känslig situation som kan innefatta komplexa intressekonflikter.⁸
17. De överväganden som gjorts avseende de särskilda krav som kan ställas på särskild företrädare för barn och offentliga biträden för barn i LVU-ärenden, i fråga om personliga egenskaper och kompetens, gör sig enligt Asylrättscentrums mening lika starkt gällande i fråga om offentligt biträde för barn i asylprocessen.
18. Barn i asylprocessen befinner sig i en mycket utsatt situation. Av betänkande från utredningen om barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter framgår att utredningen inhämtat barns åsikter och erfarenheter, bland annat om de offentliga biträden som har representerat dem.⁹ Genomgående lyfter de intervjuade barnen brister i information om rättigheter och processen, och upplevelse av bristande delaktighet. Barn berättar också om hur de i vissa situationer har fått ta ett mycket stort ansvar för sin egen och ibland övriga familjemedlemmars situation. Barn framför även att de upplever att deras möjligheter att få information villkoras av yttre omständigheter såsom ett engagerat offentligt biträde/ställföreträdare/barnombud eller att de själva kämpat hårt för att få information.¹⁰

⁷ Prop. 2020/21:35 s.24–25.

⁸ Prop. 1998/99:133 s.33–34.

⁹ *Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen* (SOU 2023:40), s.120.

¹⁰ *Ibid* s.155.

19. Asylrättscentrum önskar i sammanhanget fästa uppmärksamhet på de förslag avseende rätt till eget offentligt biträde för barn i vissa situationer som framförs i denna utredning.¹¹
20. Med hänsyn till de överväganden som redovisas ovan, och som har föranlett förslag på förändringar i de regleringar som har använts som förebild, bör därmed förstärkta krav införas även för offentliga biträden i migrationsärenden som rör barn. Det bör framgå av lagtext att de som förordnas som offentligt biträde för barn bör ha särskilda kunskaper i barnets rättigheter.
21. Liksom utredningen framhåller är en skärpning av behörighetskraven inte hela lösningen. Asylrättscentrum delar uppfattningen att Migrationsverket och Polismyndigheten måste utarbeta tydliga riktlinjer och systematiska arbetssätt kopplade till den praktiska lämplighetsbedömningen. Av vad som framkommer i promemorian förefaller detta arbete särskilt eftersatt hos Polismyndigheten.

Generell obehörighetsförklaring av olämpliga ombud och biträden (kap. 4)

En generell möjlighet att förklara ett ombud eller biträde obehörigt bör införas

22. Asylrättscentrum delar utredningens uppfattning att förvaltningsmyndigheter, liksom migrationsdomstolar, måste ha möjlighet att avvisa och/eller förklara ombud eller biträde obehörig antingen för viss tid eller tills vidare. Vi menar att det skulle kunna fylla en viktig funktion för rättssäkerheten.
23. En generell obehörighetsförklaring av olämpliga ombud och biträden är naturligtvis en mycket ingripande åtgärd ur det berörda ombudet eller biträdets perspektiv, men vår uppfattning är att enskildas rättssäkerhet måste anses väga tyngre. Asylprocessen är mycket komplicerad vilket innebär att ett oskickligt eller olämpligt offentligt biträde kan orsaka stor skada och innebära betydande negativa konsekvenser för enskild.
24. En generell rättssäkerhetsaspekt som inte kan förbises är att olämpliga offentliga biträden riskerar att skada asylprocessens legitimitet.
25. Asylrättscentrums erfarenhet är tyvärr att det inte är alltför ovanligt förekommande att ombud och offentliga biträden inte efter bästa förmåga företräder sina klienters intressen, exempelvis med anledning av bristande engagemang, otillräcklig kunskap eller tidspress. Det kan exempelvis resultera i schablonmässiga yttranden, att det offentliga biträdet inte är tillräckligt förberett inför muntliga utredningar/förhandlingar, eller att

¹¹ Ibid, s.440 ff.

hen inte är tillgänglig för sin klient. Detta gäller både advokater, andra jurister och övriga ombud.

26. Asylrättscentrum tillstyrker att allvarliga brister bör kunna leda till en generell avstängning. Nuvarande system med avstängning/obehörighetsförklaring endast i det enskilda ärendet är enligt vår mening otillräckligt. Systemet fyller inte heller sitt syfte i så måtto att det offentliga biträdet kan fortsätta verka i andra ärenden vilket riskerar att påverka enskildas rättssäkerhet. Nuvarande system riskerar dessutom att i negativ riktning påverka förtroendet för myndigheter och rättsväsendets hantering av förordnanden, samt användningen av samhällliga resurser.
27. Asylrättscentrum instämmer i att en generell obehörighetsförklaring ska reserveras för de mest uppenbara fallen av misskötsamhet. Ribban bör dock inte läggas alltför högt mot bakgrund av de starka rättssäkerhetsintressen som finns i andra vågskålen.
28. Asylrättscentrum instämmer i utredningens bedömning att beslutet att förklara ett offentligt biträde generellt obehörig ska vara möjligt att överklaga. Det är av vikt för det offentliga bitrådets rättssäkerhet, men är även positivt i den mening att den underställer myndigheternas beslutfattande domstolsprövning vilket kan förmodas bidra till välavvägda och välmotiverade beslutsmotiveringar.
29. Asylrättscentrum vill uppmärksamma en besvärlig konsekvens som kan förväntas uppstå med anledning av att myndighetens beslut om obehörighetsförklaring överklagas till domstolen. Om obehörighetsförklaringen får rättsverkan först efter att beslutet vinner laga kraft skulle det få till följd att det offentliga biträdet fortsatt är formellt förordnad i pågående ärenden vilket kan innebära allvarliga men för enskilda. Om obehörighetsförklaringen däremot får rättsverkan innan överklagandefristen eller domstolsprövningen är till ända skulle det å andra sidan kunna innebära att det offentliga biträdet entledigas i ärenden trots att obehörighetsförklaringen sedan upphävs, även det till men för enskilda. Det rör sig med andra ord om en problematik som inte gör sig gällande i dagsläget eftersom myndigheternas mer informella spärr/obehörighetsförklaring i enskilda fall inte är överklagbar.
30. Asylrättscentrum instämmer i att obehörighetsförklaringen bör tidsbegränsas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Om beslutet gäller tills vidare anser vi att det offentliga biträdet på egen begäran bör få möjlighet till omprövning efter en viss tid.

Substitution av offentliga biträden (kap.5)

Ett offentligt biträde ska inte utan tillstånd få sätta någon annan i sitt ställe

31. Asylrättscentrum tillstyrker förslaget om att skärpa substitutionsreglerna. Vi anser att utredningens förslag och motivering till förslaget är väl avvägt.
32. Förslaget om att skärpa reglerna för substitution föreslås gälla generellt i mål och ärenden där offentliga biträden förordnas. Asylrättscentrum avgränsar våra kommentarer till offentliga biträden i migrationsmål.
33. Liksom utredningen framhåller är uppdraget att vara offentligt biträde ett högst personligt uppdrag. Det offentliga biträdet ska förordnas på grund av just dennes lämplighet i ärendet, men framför allt är det viktigt ur den enskildes perspektiv. Asylrättscentrum önskar framhålla att en förtroendeskapande relation kan vara en förutsättning, eller åtminstone en starkt bidragande förutsättning, för att en asylsökande ska våga eller orka berätta om asylskäl kopplade till exempel traumatiska upplevelser, ångest eller skam. I det offentliga biträdets uppdrag ingår därutöver bland annat att ge information och råd till klienten och vara ett stöd under asylutredningen, exempelvis genom att hjälpa klienten att reda ut oklarheter under asylutredningen. Som yttersta konsekvens av bristande juridiskt stöd i ovan nämnda avseenden kan ansökan om uppehållstillstånd nekas. De uppmärksammade kvalitetsbrister som kan bli resultat av att offentliga biträden har satt annan i sitt ställe, vilka redovisas i promemorian, är anmärkningsvärda och inte acceptabla ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Vi delar därmed utredningens uppfattning att det föreligger skäl att skärpa reglerna om substitution i migrationsprocessen.
34. Vi har förståelse för uppfattningen att ett system måste vara flexibelt, och att det måste vara möjligt att ett offentligt biträde får sätta annan i sitt ställe vid tillfälliga förhinder såsom sjukdom. Tyngdpunkten i den motivering som presenteras läggs dock på fördröjning av handläggning och ekonomiska aspekter.
35. Asylrättscentrum är av uppfattningen att tillstånd för substitution ska beviljas med restriktivitet. Utredningen föreslår att en utformning av begränsning kan ta ledning av de bestämmelser som gäller för offentliga försvarare och målsägandebiträden. Substitution får enligt de bestämmelserna endast ske efter rättens tillstånd och även gälla viss person.
36. Som framgår av promemorian är det enligt Migrationsverket inte alltid tydligt om den enskilde har godtagit substitutionen i förväg eller ens är medveten om den. Utredningen poängterar att det förordnade biträdet vid substitutioner bör förankra det med sin klient och försäkra att denne är införstådd med det tillfälliga bytet av biträde. Den aktuella myndigheten eller domstolen får därefter ta ställning till om substitutionen ska godtas.
37. Asylrättscentrum anser att det inte är tillräckligt att det offentliga biträdet informerar sin klient. Mot bakgrund av de argument som framförts ovan i punkt 33 bör

utgångspunkten bör vara den enskildes behov och önskemål. Asylrättscentrum föreslår därför att klientens godkännande som huvudregel ska krävas. Gällande fråga om substitution vid asylutredning är vi av uppfattningen att det är lämpligare att ställa in och boka om asylutredningen. Det avgörande bör vara den enskildes önskemål, då den enskilde kan uppleva dröjsmål som mer negativt än att det offentliga biträdet närvarar. Den enskildes inställning bör även tillmätas stor vikt vid begäran om substitution vid muntlig förhandling i migrationsdomstol.

38. Asylrättscentrum delar utredningens uppfattning att det inte bör införas någon begränsning i antalet uppdrag ett offentligt biträde kan åta sig samtidigt. De skärpta reglerna rörande substitution bör sannolikt bidra till att ett offentligt biträde inte tar på sig fler uppdrag än hen kan hantera personligen.

Hantering av uppgifter om offentliga biträden (kap 6)

Behov av att införa kvalitetsomdömen

39. För att Migrationsverket och Polismyndigheten ska kunna fatta sakliga och välmotiverade beslut om att obehörighetsförklara offentliga biträden är det en nödvändig förutsättning att myndigheterna har ett fullgott beslutsunderlag. För att uppfylla detta syfte finns det enligt vår mening ett behov hos myndigheterna av att ha möjlighet att registrera avvikelser i sina interna system för hantering av offentliga biträden.
40. Asylrättscentrum instämmer (bland annat mot bakgrund av skäl som redovisats ovan i punkt 9) med utredningen om att det även finns ett behov av att kunna registrera särskild kompetens när det gäller offentliga biträden. Detta i syfte att bättre tillvarata enskildas rättigheter och särskilda behov, samt att stärka kvaliteten vid förordnandet och på ett mer generellt sätt bidra till enskildas rättssäkerhet.
41. Som framgår av regeringens uttalanden apropå lämplighetskravet i prop. 1996/97:9 s.155 (specialmotiveringen till 26 § rättshjälpslagen) kan ett offentligt biträde med stora kunskaper på något särskilt område medverka till att angelägenheten behandlas på ett bättre och mer effektivt sätt än som annars skulle varit fallet.
42. Asylrättscentrum vill återigen understryka vikten av att jurister som vill bli förordnade som offentliga biträden genom registrering av särskild kompetens får ett incitament att stärka sin kompetens genom exempelvis fortbildning. Detta kan förväntas leda till större skicklighet hos de offentliga biträden som förordnas, till gagn för enskildas rättssäkerhet och asylprocessen i stort.

43. Att i första hand förordna skickliga och erkänt kompetenta offentliga biträden skulle som tidigare nämnts också kunna bidra till en förhöjd status för skickliga offentliga biträden och motverka att förordnanden – såsom inte sällan är fallet i dagsläget – substitueras eller på annat sätt fördelas till mer juniora jurister på jurist- och advokatbyråer.
44. Asylrättscentrum instämmer som ovan anförts med utredningen om att även advokater och biträdande jurister vid advokatbyråer bör omfattas av registreringen av avvikelser och särskild kompetens för offentliga biträden. Det är ytterst en fråga om enskildas rättssäkerhet att det offentliga biträdet är skickligt och lämpligt. Advokater och de biträdande jurister som de har principalansvar för ska visserligen följa de advokatetiska reglerna och står under Advokatsamfundets tillsyn, men det i sig garanterar i praktiken inte att juristerna i fråga har tillräcklig migrationsrättslig kompetens. Naturligtvis kan även advokater och biträdande jurister, liksom andra jurister, missköta sina uppdrag.
45. Vår uppfattning är att de goda argument som lyfts fram gällande införandet av kvalitetsomdömen och avvikelseregistreringar för offentliga biträden till stor del även kan appliceras på tolkar, översättare och språkanalytiker som anlitas av myndigheterna. Vi kan konstatera att tillgång till lämpliga och kompetenta tolkar, översättare och språkanalytiker är av stor vikt för myndigheternas handläggning av migrationsärenden, och att dessa professioner likväl som de offentliga biträdena kan agera på så sätt att enskildas rättssäkerhet äventyras.
46. Det kan enligt vår mening inte vara rimligt att tolkar, översättare och språkanalytiker som vid upprepade tillfällen uppvisar uppenbara brister gällande lämplighet och/eller kompetens kan fortsätta verka bortom myndigheternas kontroll. Tolkens lämplighet handlar inte uteslutande om språklig kompetens utan även aspekter som bemötande och allmänna eller specifika kunskaper om exempelvis samhällelig och kulturell kontext.
47. Tolförmedlingar och andra privata näringsidkare kan enligt vår mening inte förväntas hantera dessa frågor själva på ett tillfredsställande och rättssäkert sätt, vilket i första hand går ut över enskildas rättssäkerhet, men också de tolkar, översättare och språkanalytiker som eventuellt stängs av från förmedlingen men saknar rätt att överklaga denna mer *informella* obehörighetsförklaring. I syfte att stärka rättssäkerheten vore det därför enligt vår mening önskvärt att myndigheterna får registrera kvalitetsomdömen och avvikelseregistreringar även de för tolkar, översättare och språkanalytiker som anlitas.

Behov av författningsreglering m.m.

48. Asylrättscentrum tillstyrker förslaget om att en ny ändamålsbestämmelse ska införas i utlänningslagen där det framgår att Migrationsverket och Polismyndigheten får

behandla personuppgifter om det behövs för bedömning av personers lämplighet för ett uppdrag som offentligt biträde.

Informationsutbyte mellan Migrationsverket, Polismyndigheten och migrationsdomstolarna

49. Asylrättscentrum instämmer med utredningens bedömning att det redan idag finns tillräckliga möjligheter till informationsutbyte mellan Migrationsverket, Polismyndigheten och migrationsdomstolarna när det gäller uppgifter som har betydelse för kontroll av de offentliga biträdenas lämplighet.
50. Vi delar dock utredningens uppfattning att det kan vara problematiskt om ett offentligt biträde som av Migrationsverket förklarats obehörig att verka i migrationsärenden samtidigt förordnas av Polismyndigheten i dylika ärenden, och vice versa. Möjligtvis är det dock myndighetsinterna rutiner för informationshämtning som bör justeras, snarare än en översyn av författningsstödet.

Tolkning i migrationsprocessen (kap. 7)

51. Asylrättscentrum tillstyrker förslaget att vid muntlig handläggning respektive översättning i ärenden där den enskilde har rätt till offentligt biträde ska tolk eller översättare anlitas. Vi anser att utredningens förslag är väl avvägt och att gränsdragningen relaterat till situationer där den enskilde har rätt till offentligt biträde är väl motiverad. Rättssäkerhetsfrågorna i migrationsprocessen gör sig särskilt gällande i ärenden om förvar och i ärenden där en fråga om utvisning eller avvísning aktualiseras. Det gäller i synnerhet ärenden om asyl.
52. Asylrättscentrum befarar att skrivningen ”om det är möjligt” kan öppna upp för att undantag blir huvudregeln gällande språk där det finns brist på auktoriserade tolkar, och önskar därmed framhålla vikten av att kompetenskravet får företräde i syfte att värna om rättssäkerheten i asylprocessen. Att auktoriserad tolk med rätt kompetens ska användas vid en asylutredning kan därmed innebära att en viss fördröjning i handläggning kan komma att bli nödvändig, eller att en asylutredning behöver bokas om. Att auktoriserade tolkar så tydligt premieras bör i förlängningen kunna ha gynnsamma effekter på tolkars intresse av auktorisering och kompetensutveckling.
53. Liksom utredningen framhåller kan Migrationsverket eller Polismyndigheten anlita auktoriserade tolkar även i andra fall än de som uttryckligen regleras i den föreslagna bestämmelsen om sådan kompetens bedöms nödvändig.
54. Utredningen lyfter fram att den främsta orsaken till att kvaliteten på tolkning i vissa fall brister inte nödvändigtvis är avsaknaden av kompetenskrav utan bristen på kvalificerade

tolkar. Asylrättscentrum delar utredningens uppfattning att tillgången på kvalificerade tolkar behöver öka för att kunna tillgodose behovet av tolkning av god kvalitet.

Nämndemannauppdraget (kap 8)

55. Asylrättscentrum avböjer möjligheten att lämna detaljerade synpunkter gällande regleringen av nämndemannauppdraget i sig, men vill påpeka att det är viktigt att betona att uppdraget som nämndeman är opolitiskt.
56. Eftersom det i utredningen har inkommit uppgifter som visar att nämndemännens saklighet och opartiskhet kan påverkas av deras partitillhörighet – vilket i så fall är mycket allvarligt och får negativa effekter för rättssäkerheten – menar vi att detta bör utredas vidare. Om problemen kan verifieras och kvarstår anser vi att det kan finnas skäl att tillsätta en ny nämndemannautredning, alternativt arbeta vidare med de förslag som lades fram i SOU 2013:49, den s.k. *fria kvoten*.

Förslagets konsekvenser (kap 9)

57. Flera av förslagen innebär att rättssäkerheten i migrationsprocessen stärks genom att högre och tydligare krav ställs på de som förordnas och anlitas som offentligt biträde, tolk och översättare. Att det ställs kompetenskrav på tolkar kan enligt utredningen stärka drivkrafterna för blivande eller yrkesverksamma tolkar att ansöka om auktorisation. Det är enligt Asylrättscentrums mening mycket välkommet.
58. Asylrättscentrum har inga synpunkter i övrigt på förslagets konsekvenser.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser (kap 10)

59. Asylrättscentrum tillstyrker att de föreslagna reglerna träder i kraft den 1 januari 2025. Asylrättscentrum, som i allt väsentligt delar utredningens förslag i sak, instämmer i utredningens bedömning att det är angeläget att förslagen av rättssäkerhetsskäl bör träda i kraft snarast möjligt, men finner det rimligt att viss tid avsätts för beredning, behandling och förberedelser inför den nya ordningen.
60. Det föreslagna datumet för författningsändringarnas ikraftträdande ger berörda myndigheter, offentliga biträden, ombud och tolkar med fler en möjlighet att anpassa sig till föreslagna ändringarna.
61. Asylrättscentrum ser inte behov av några särskilda övergångsbestämmelser. Vi förutsätter dock att redan beslutade förordnanden och ingångna avtal med tolkförmedlingar kommer att vara fortsatt gällande i pågående processer.

Detta remissvar har beretts av juristerna Anna-Pia Beier och Sara Jonsson.

Datum som ovan,

Martin Nyman
Chefsjurist